

Marćin Ščigjelski

Marćin Ščigjelski (1972) je poljski pisac, novinar i grafički dizajner. Našoj publici poznat je kao autor romana *Čarobnica sa sprata niže*, u izdanju *Propolis Booksa*, za koju je dobio nagradu za najbolju dečju knjigu 2013. *Barka vremena* osvojila je gran-pri književnog konkursa Astrid Lindgren 2013. godine, a 2014. godine prvu nagradu na konkursu Halina Skorbiševska. Osvajač je nagrade *Guliver u zemlji džinova* iz 2014. godine za postignuća u oblasti dečje i omladinske književnosti.

Andelija Jočić

Andelija Jočić najviše voli da prevodi dečje knjige. Smatra da su one najbolje i najvažnije na svetu, jer utiču na stvaranje čoveka, a samim tim i sveta budućnosti. Do sada je prevela preko 45 knjiga za decu i odrasle, s engleskog i poljskog jezika. Svaka knjiga, i uticaj koji ima, za nju je po jedna daska, po jedno veslo ugrađeno u *Barku vremena*, čarobno sredstvo kojim putujemo od danas do nekad u prošlosti i nekad u budućnosti.

Rafaël ima osam godina. Živi u Četvrti. Ne boji se ničeg kad je s dekom. Deko kaže da se džinovi igraju loptom i da zato zemlja tutnji. Rafaël misli da je oduvek zatvoren u Četvrti, da je oduvek bilo premalo hrane i previše ljudi. Želi da nađe vremeplov, da ga vrati u prošlo JEDNOM i da ga odnese u buduće JEDNOM.

Rafaël je često sam, ali nikada usamljen. Sam je, jer deka svira na ulici, zarađujući im za život. Jednog dana, bibliotekarka mu je dala knjigu *Vremeplov*. Ta knjiga promeniće Rafaëlov život.

Rafaël je zaista postojao. I deka je zaista svirao. U vreme kad biti Jevrej nije značilo ništa sem nesreće.

Moram da priznam da knjigama o Holokaustu za decu prilazim sa ogromnom rezervom, ali ova me je potpuno pozitivno iznenadila. Nisam mogla da se odvojim od nje, što mi se stvarno retko dešava. Veoma uverljiva, sjajno napisana, dirljiva.

Prof. **Barbara Engelking**, predsednica Međunarodnog saveta Aušvica. Koautorica (zajedno sa Jakekom Leoćakom) knjige „Varšavski geto. Vodič kroz nepostojeći grad”.

Gran-pri i prva nagrada Književnog konkursa Astrid Lindgren za savremenu knjigu za decu i mlade

I nagrada na VI književnom konkursu Halina Skorbiševska, u organizaciji Muzeja dečje knjige

Knjiga je upisana u Listu blaga Muzeja dečje knjige

Priznanje na književnom konkursu Knjiga godine 2013. Poljske sekcije IBBY

Nagrada **Kinderbuhprajs 2015** – titula austrijske Knjige godine 2015. za decu uzrasta 10-13 godina.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Marćin Ščigjelski

Barka vremena

GRAN-PRI
III književnog konkursa
Astrid Lindgren

I NAGRADA
na Konkursu Muzeja
dečje knjige

KINDERBUHPRAJS 2015
XX književnog konkursa,
Žiri mladih čitalaca

Marćin Ščigjelski

Barka vremena

Ili Rafaëlovo veliko bekstvo od nekad
preko onda do sada i nazad

„JEDNOM navodno nije bilo nimalo važno kakvog je ko porekla, samo se računalo kakav je ko čovek. Svako je živeo gde je hteo, bez obzira na to kako se prezivao, koje mu je boje bila koža, kosa ili oči ili u šta je verovao. Zašto se ja toga ne sećam?”

Odlomak iz knjige

Pešački most nad Ulicom Pšebjg, sličan onom kojim su Rafael i Stela prešli u zgradu Arbajtzamta

Ovako je izgledao zid koji je odvajao Četvrt od ostatka grada.

Rafaelov grad

Varšava 1942. godine

- zid Četvrti 1942. godine
- granica Četvrti u godinama 1940-41.
- put kojim je Rafael išao u biblioteku
- put kojim je Rafael išao sa dekom kod Sonje
- put kojim je Rafael pobeo iz Četvrti sa Stelom

Sonjin stan u Miloj ulici – ovde su ofarbali kosu Rafaelu

Biblioteka u ulici Lešno

Drveni most nad Gvozdenom ulicom koja vodi do Arbajtzamta

Rafaelov dom u Hladnoj ulici

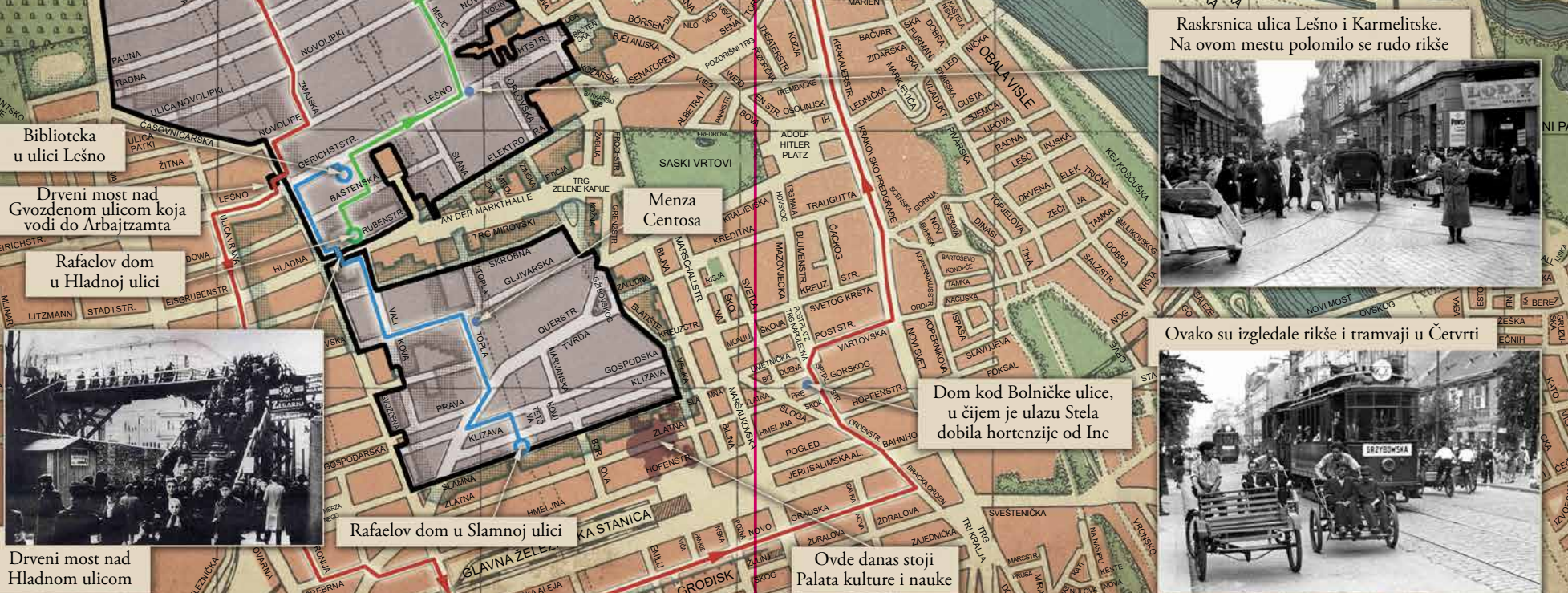
Drveni most nad Hladnom ulicom

Drveni most nad Hladnom ulicom

Četvrt

Varšavski geto, u kome su Nemci zatvorili Jevreje u novembru 1940. godine

Rafaelov dom u Slamnoj ulici

Ovde danas stoji Palata kulture i nauke

Raskrsnica ulica Lešno i Karmelitske. Na ovom mestu polomilo se rudo rikše

Ovako su izgledale rikše i tramvaji u Četvrti

Dom kod Bolničke ulice, u čijem je ulazu Stela dobila hortenzije od Ine

Rafaelov zoološki vrt

Varšavski zoološki vrt 1942. godine

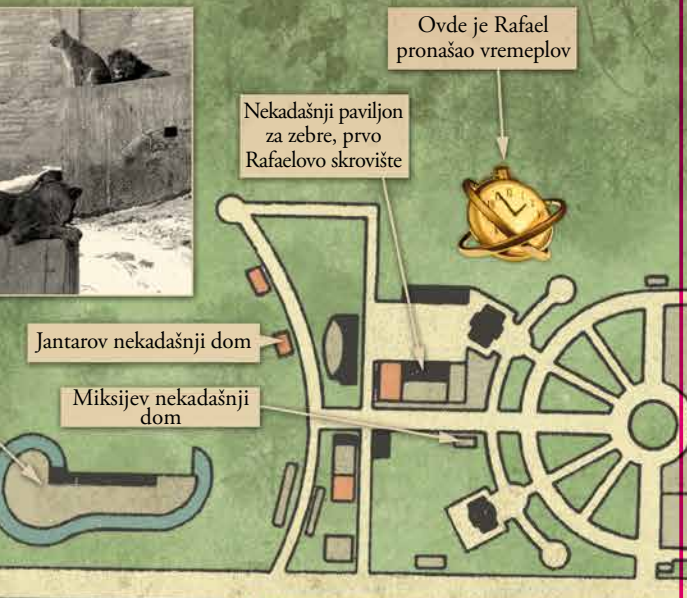

Lavovi su pre rata boravili u istom paviljonu u kome borave i danas

Lidka

Miksi

Ovde je Rafael pronašao vremeplov

Nekadašnji paviljon za zebre, prvo Rafaelovo skrovište

Jantarov nekadašnji dom

Miksijev nekadašnji dom

Lidkino skrovište u kanalu pored paviljona za nilske konje

Emekovo i Rafaelovo sklonište u razorenom paviljonu za žirafe

Ovako je izgledao pravi galar, o kome je Emek pričao Rafaelu

Uvala u kojoj se Rafael okupao

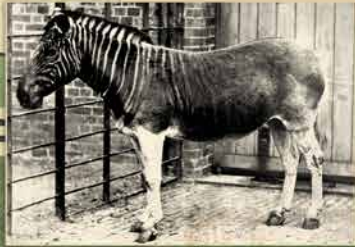

Nekadašnji paviljon slonice Tuzinke, njene mame Kasje i tate Jaše

Ovako je izgledao most Kjerbeda, kojim je išao Rafael

Ovde su Rafael i Stela ušli u zoo-vrt

Vila direktora zoo-vrta Jana Žabinskog i njegove žene Antonine. Danas je tu muzej.

Emek

Uvala u kojoj je Emek napravio brodogradilište i sagradio Barku

Nekadašnja volijera lešinara i orlova

Glavni ulaz u zoološki vrt

U ovom paviljonu nekada su boravile razne neobične životinje, poput mešanca zebre i konja.

Helska obala

Železnička pruga Jablona-Karčew

Marćin Ščigjelski

Barka vremena

Rafaelovo veliko bekstvo
od nekad preko onda do sada i nazad

Prevod s poljskog: Anđelija Jočić

Naslov originala:
Arka Czasu
Marcin Szczygielski

Translated from the original: Arka Czasu
Author: Marcin Szczygielski
© Copyright by: Marcin Szczygielski 2013
© 2021 Propolis Books za srpsko izdanje

**Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union**

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Podrška Evropske komisije za objavljivanje ove publikacije ne predstavlja preporuku sadržaja koji odražava isključivo poglede autora i Komisija ne može snositi odgovornost za bilo koje korišćenje informacija sadržanih u publikaciji.

Sva prava zadržana.
Preštampavanje i umnožavanje zabranjeno u delovima i u celini.

*– Na ovoj mašini – reče Putnik,
podižući svetiljku uvis – nameravam
da putujem kroz vreme.*

H. Dž. Vels „Vremeplov”

PRVI DEO
VREMEPLOV

PRVO POGLAVLJE

Do biblioteke se dolazi ovako: prvo treba proći kroz naše dvorište, a onda preko ulice i kroz sledeće dvorište preko puta. Tu je kozmetički salon i laboratorija gospodina Adama Duhovniča. On tu pravi razne kreme i drugu kozmetiku. Na tom mestu se uvek osećaju jaki mirisi, ali nikad se ne zna da li će miris biti prijatan ili ne – čista lutrija, što bi rekao deka. Danas je lepo mirisalo, iako je malo golicalo u nosu. Odmah pored laboratorije, svoju krojačnicu ima i krojač koji se uvek raspravlja sa gospodinom Adamom zbog tih mirisa, zato što tvrdi da ga od njih boli glava. Mislim da je možda u pravu, zato što, kad se tu sedi po ceo dan i udišu se svi ti razni mirisi, stvarno čoveku može da dozlogrdi. Kad se prođe to dvorište, izlazi se na ulicu i onda treba ići levo, preći na drugu stranu i skrenuti u Tvrdoj, koja ide duž luka. Na putu se nalaze: prodavnica sa delikatesima i obična prehrambena prodavnica koju vodi porodica Šurman, a odmah pored nje je knjižara i papirnica gospodina Mirskog. Dolazi se do perionice, a onda opet treba preći na drugu stranu, do tezge sa

povrćem, pa se onda ide Toplom ulicom. Na Toploj nema ničega naročito zanimljivog, osim prodavnice gospodina Kami-nera sa iskrivljenom, crvenom tablom. Treba doći do raskrsnice i ponovo skrenuti levo. Prolazi se pored prodavnice sa pletenim nameštajem. Sa strane su vitrine, na zidovima su naslikane stolice i veliki natpis „Kasičak”, zato što se vlasnik prodavnice tako zove. Kada se stigne do raskrsnice, tamo gde je velika rupa na trotoaru, treba preći na drugu stranu, skrenuti desno i ići pravo napred. Ovde je najbolje ne razgledati previše. Nema nikakvih prodavnica, sve same radionice. Tu se mota mnogo ljudi koji traže posao, oni uglavnom nisu naročito fini i sve gnjave, pa čak umeju i da na silu nešto oduzmu čoveku. Kada prolazim tuda, uvek nosim sa sobom neku knjigu iz biblioteke. Zato se najčešće trudim da taj deo puta pretrčim. Trčim brzo i za tren-dva stižem do mosta. Pred mostom usporavam, zato što tu ima puno zanimljivih stvari da se vidi. Mnogo dućančića, mali bazar sa odećom, a ponekad tu prodaju čak i cveće. Ustrčim drvenim stepenicama na most, brzo pređem iznad ulice, zato što na mostu ne može da se zadržava i uvek je strašna gužva. Taj most je podignut pre samo nekoliko dana, daske još uvek mirišu na smolu. Trudim se da koračam blizu ograde i gledam dole, naročito ako upravo tada prolazi tramvaj. Ulicom ispod nas hodaju ljudi (ali neki drugi) i obično ih nema baš previše. S mosta se niz stepenice silazi na drugu stranu i vraća na Železnu ulicu – to je blizu. Usput se prolazi pored poslastičarnice gospodina Jagode, odatle takođe dopiru mirisi, ali su uvek prijatni. Zatim kafana „Albatros” i radionica za izradu kartonskih kutija gospođe

Glovacke. Ona nosi mnogo sukanja jednu preko druge i vune- ni kaput čak i leti – kaže da joj je uvek hladno. Najčešće sedi na stoličici pored ulaza i traži poznanike u gomili, zato što mnogo voli da priča. Dekica kaže da gospođa Glovacka više voli da razgovara nego da pravi kutije – ima nečega u tome.

Na uglu se skreće kod Somerove poslastičarnice. Opet je bolje pretrčati, zato što su i ovde sve same radionice i male fabrike – na primer, prerada namirnica „Avilo” i fabrika marmelade „Karmen”. Kad dotrči do raskrsnice, čovek je gotovo stigao. Treba da se skrene desno, na putu se još nalazi prodavnica staklarije braće Starošnajder, a sa druge strane ulice je zgrada u kojoj su krojačke radionice i fabrika Brauna i Rovinjskog – kad bi se krenulo na tu stranu, iza visokih prozora mogla bi se videti radnja u kojoj žene prave džempere i šalove na specijalnim mašinama. Zatim se prođe pored juvelirske radnje i eto nas – Lešna 67. Tu treba ući u dvorište okruženo zgradama, ustrčati uz stepenice i stigli smo. U biblioteku. To mi je najomiljenije mesto u celoj Četvrti.

U biblioteci uvek ima mnogo ljudi, ali uopšte se ne žure. I tiho je – niko ne viče, ne svađa se... Najviše volim kada knjige pozajmljujem od gospođe Basje, ali, nažalost, sve je ređe viđam. Najčešće za stolom sedi nekakva devojka – svaki čas nova. Gospođa Basja me poznaje i uvek mi preporučuje knjige koje su stvarno uzbudljive. Ove druge devojke uopšte se ne razumeju u knjige. U najmanju ruku ne razumeju se u one koje su po mom mišljenju zanimljive. Gledaju me, osmehuju se i misle da, zato što sam mali, moraju – prosto moraju! – da

mi daju nešto tanko sa slikama, a kada se pobunim da neću, onda mi po svaku cenu predlažu „Doktora Dulitla”. Nemam ništa protiv „Doktora Dulitla”, mnogo mi se dopao. Ali to je bilo davno, pre godinu dana, ili i ranije, kad još nisam napunio sedam godina. Sad sam upravo pročitao „Decu kapetana Granta” Žila Verna. To je jako debela knjiga i uopšte nije za decu, mada govori o deci.

Danas nema gospođe Basje. Za stolom sedi mlada plavuša u zelenoj bluzi. Osmehne mi se i kaže:

– Hoćeš li neku knjižicu, mališa?

Gledam je veoma ozbiljno. Knjižicu! Mališa!

– Uopšte nisam mali – odgovaram tiho, vadim Vernovu knjigu ispod džempera i spuštam na sto, a onda kažem, naglašavajući: – Vraćam KNJIGU.

Devojka naginje glavu i posmatra me kao da je to zabavlja, ali se odmah uozbilji:

– Kako se zoveš?

– Rafael Gživinjski.

Izvlači jednu od malih fioka i pregleda kartonske omote. Ja imam svoj karton u biblioteci – jednom sam došao sa dekom i otvorili smo ga, a on mi svakog meseca daje pet zlota, zato što čitanje knjiga ovde toliko košta. I za tih pet zlota može da se pročitati onoliko knjiga koliko se hoće! Po mom mišljenju, to je neobično jeftino.

Devojka pronalazi moj karton, zapisuje da sam vratio knjigu.

– Jesi li je sam pročitao? – pita me.

Klimam glavom. Naravno da jesam. I to za samo pet dana!

– Dobro, dobro – kaže devojka s divljenjem u glasu, a ja joj se prvi put nasmešim.

– A, znači umeš – zaključuje.

– Šta umem? Da čitam? – pitam.

– Ne. Da se nasmešiš.

– To svako ume – sležem ramenima.

Devojka me kratko posmatra ozbiljnim pogledom i tiho kaže:

– Nažalost, ne ume svako... A šta bi sad hteo?

– Nešto dobro.

– Verna?

– Može. Volim takve priče.

– Fantastične? Sačekaj.

Ustaje i zalazi među police. Najradije bih sam otišao tamo i pregledao romane, ali čitaocima to nije dozvoljeno – knjige donose bibliotekarke. Iako mi gospođa Basja dozvoljava da se šetam između polica, zato što dobro zna da jako poštujem knjige i nikad ne bih ukrao ni jednu. Ali nema veze – uzdišem. Siguran sam da će mi ova devojka doneti nešto glupo, ili ću morati da se svađam, ili da ponovo dođem ujutru.

Vraća se i spušta knjigu na sto. Ne samo što je mala, nego je i tanka.

– Svideće ti se – kaže.

Posežem za nevelikom knjigom i skeptično razgledam koricu. „Vremeplov”, H. Dž. Vels. Na koricama je nacrtano sivo stvorenje. Stoji na tankim, krivim nogama, ispružilo je šape s kandžama ispred sebe. Ima velike oči i uši i malu njušku. Kezi

zube. Pored njega, u crvenom točku vidi se natpis „95 groša”.

– Tanka je – kažem.

– Ali je zanimljiva.

– Kakvo je ovo stvorenje?

– To je Morlok.

– Šta je to Morlok? – pitam.

– Pročitaj pa ćeš saznati – prekorno mi se osmehuje.

– Ma, ne znam... – prelistavam knjigu da proverim da nema nekakve glupe sličice. – O čemu se radi?

– O putovanju kroz vreme – tajanstveno mi odgovara.

Zanimljivo zvuči. Voleo bih da mogu da putujem kroz vreme, iako ne znam da li bih više voleo da oputujem u budućnost ili u prošlost – već sam razmišljao o tome. Ovako ili onako, svakako bi vredelo imati takvu mogućnost.

– Pomoću mašine? – proveravam.

– Tako je.

– A jeste li Vi, gospođo, pročitali ovu knjigu?

– Ma, kakva gospođa! – smeje se devojka. – Ja sam Janka. Pročitala sam je i preporučujem je čiste savesti.

– Pa, dobro – uzdišem. – U redu, uzeću je.

Janka se ponovo glasno zakikoće i upisuje „Vremeplov” u moj karton.

– Biću u biblioteci u petak – kaže mi. – Dođi tada. Daću ti „Profesora Pretpotopovića”¹, to je takođe veoma dobra knjiga.

¹ *Erazm Majewski*, „*Profesor Przedpotopowicz*”, roman za decu i mlade iz 1896. godine. Glavni junaci u Bosni ulaze u geološki procep, zvaní Paklena Vrata, koji ih vodi prvo kroz geološku istoriju planete, a zatim i istoriju čovečanstva. (Prim. prev.)

Klimnem glavom, gurnem knjigu pod džemper i izjurim iz biblioteke. Skoro će četiri, deka će se uskoro vratiti. Pretrčavam preko drvenog mosta iznad Hladne ulice i jurim do našeg stana u Slamnoj. Trotoarima žure gomile prolaznika, vozači rikši podvriskuju rasterujući pešake sa kolovoza, a njih onda rasteruje zvono tramavaja koje vuku konji, što uz kloket jure sredinom ulice. Dečaci koji prodaju novine i cigarete nagovaraju kupce, ulični prodavci prodaju bombone i na sav glas hvale svoju robu, prosjaci mole za novac ili hranu. Gužva i žamor – kao i uvek u Četvrti. Trčim pored ljudi, provlačim se između njih slalomom, ne sudarajući se ni sa kim na putu. Već imam veliko iskustvo u ovakvom trčanju, uostalom, čoveku je toplije kad trči. Istini za volju, ove godine januar nije mrazan, čak nema ni snega, ali ipak je hladno. Posle desetak minuta stižem u naše dvorište. Penjem se uz stepenice, kucam na vrata stana i čekam da gospođa Brilant otvori. Deko mi ne da ključ, boji se da ću ga izgubiti. Uostalom, nije mi ni potreban – gospođa Brilant nikad ne izlazi. Čujem njene korake u predsoblju i škljocanje brava i posle nekoliko trenutaka sam već kod kuće.